

Чугай Євгенія Миколаївна,
курсант факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Плетенець Віктор Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННИХ ЗАВОЛОДІНЬ ТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ

Не дивлячись на те, що сучасні протиугонні системи здатні забезпечувати високий рівень безпеки транспортних засобів від протиправних посягань, рівень учинення незаконних заволодінь автомобілями, обладнаних системами захисту, залишається сталим через постійне винайдення злочинцями нових способів вчинення зазначених злочинів шляхом застосування новітніх технологій усунення перешкод, несанкціонованого подолання логічного захисту й радіоелектронних команд сигналізації, що свідчить про відсутність ефективних методик виявлення й розслідування такої категорії злочинів.

Аналіз чинного кримінального процесуального законодавства України [1] свідчить, що під час розкриття та розслідування незаконних заволодінь транспортними засобами основними формами використання спеціальних знань є: а) участь спеціаліста у процесуальних діях – забезпечує результативність виявлення та якість вилучення слідів, предметів, документів, а також своєчасність надання консультацій тощо; б) проведення судових експертиз – забезпечує встановлення причинно-наслідкових зв'язків та встановлення механізму злочину, придатність приладів та засобів до вчинення злочину, дає можливість ідентифікувати викрадений автомобіль; в) особисте використання спеціальних знань слідчим – забезпечує правильність висунення слідчих версій, вибору організаційно-тактичних прийомів проведення процесуальних дій, своєчасність призначення експертиз та ін.

Використання спеціальних знань під час розкриття та розслідування кримінальних правопорушень розглядуваної категорії, як правило, обмежується проведенням судових експертиз і особистим використанням

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

спеціальних знань слідчим, рівень яких є невисоким, з метою встановити спосіб (механізм) подолання системи захисту автомобіля.

В цілому, у кримінальних провадженнях цієї категорії призначаються переважно автотоварознавчі, трасологічні й експертизи матеріалів і речовин. Вкрай рідко призначаються інші види експертиз, у тому числі, експертиза спеціальних технічних засобів, хоча слідова картина незаконних заволодінь автомобілями, обладнаних сучасними системами захисту, представлена найрізноманітнішими слідами, а відтак можливості експертних досліджень є значно ширшими.

Відповідно, типовими слідами можуть бути: діагностичне обладнання, підготовлені блоки управління двигунів; різноманітні радіоелектронні пристрої та механічні засоби, призначені для протиправного проникнення в автомобіль, запуску двигуна та приховування слідів кримінального правопорушення; сліди ушкоджень навколишніх предметів; комп'ютерна техніка і сліди застосування тощо. Зважаючи на це, визначимо особливості призначення окремих видів судових експертиз в провадженнях про незаконне заволодіння автомобілем з урахуванням типової слідової картини злочину.

Експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів вирішує такі питання: 1) чи міститься на даному носії інформація стосовно (зазначити, яка інформація цікавить) і у якому вигляді; 2) чи містить носій досліджуваного комп'ютера інформацію про певні (зазначити, які саме) дії користувача; 3) чи піддавався досліджуваній накопичувач певним процедурам з метою знищення інформації; 4) чи могла бути створена зазначена інформація на цьому комп'ютері чи вона перенесена з іншого носія; 5) яким чином інформація (зазначити, яка саме) перенесена до досліджуваного комп'ютера (носія); 6) яка технологія та хронологія створення електронного документа (зазначити електронний документ та певний зміст); 7) які атрибути (час друку, редагування, створення, видалення) файлів, що містять інформацію стосовно... (зазначити зміст) та ін. [2].

Проте слід зазначити, що така експертиза не в змозі вирішити питання про: а) функціональну приналежність радіотехнічних засобів («код-грабберів», ретрансляторів радіосигналів, програматорів і емуляторів модуля дистанційного управління центральним замком); б) можливості відключення систем сигналізації різного спектру; в) можливості проникнення у салон автомобіля конкретних марок та запуску їх двигунів; г) можливість використання об'єктів представлених на дослідження для несанкціонованого доступу до автомобілів та запуску двигунів; д) можливості придушення радіосигналів, у тому числі GPS і GSM (конкретних типів, моделей сигналізації).

Наприклад, обвинувачений в квітні 2017 року придбав у не встановленої досудовим розслідуванням особи у м. Київ оригінальний блок керування автомобільною сигналізацією «Sheriff» у вигляді брелока та за допомогою програмного забезпечення на своєму ноутбучі марки «Dell», знаходячись за місцем свого проживання, переробив зазначений пристрій, змінивши його програмне забезпечення, у спеціальний технічний засіб негласного отримання інформації типу «код-граббер». Згідно з висновком судової експертизи наданий на дослідження предмет – оригінальний блок керування автомобільною сигналізацією «Sheriff» у вигляді брелока знаходиться у робочому стані; виготовлений промисловим способом з заміною рідної прошивки пристрою; призначений для глушіння сигналу рідного брелока від автомобільної сигналізації, отримання кодів від сигналізації та підміни рідного брелока на граббер для управління автомобільною сигналізацією; відноситься до спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації [3].

Проте слід підкреслити, що проведення зазначеної експертизи здійснюється, як правило, Центром судових і спеціальних експертиз Українського НДІ спеціальної техніки та судових експертиз СБУ у кримінальних провадженнях за ст. 359 КК України «Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації». Зокрема, згідно з Переліком видів спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, зазначені технічні засоби можуть відноситися до спеціальних технічних засобів, призначених для негласного проникнення до транспортних засобів [4].

Таким чином ми вважаємо, що в практичній діяльності державних спеціалізованих установ судової експертизи Експертної служби МВС України доцільно більш широко використовувати сучасні можливості експертних досліджень для формування належної доказової бази вини підозрюваних у вчиненні незаконних заволодінь автомобілями, обладнаних сучасними системами захисту. Зокрема, радіотехнічна експертиза «код-граббера», радіотехнічна експертиза «ретранслятора радіосигналів і радіостанцій», радіотехнічна експертиза «програматора та емулятора штатного модуля дистанційного управління центральним замком», радіотехнічна експертиза «глушителей радіосигналів» може вирішити такі питання: якою є функціональна приналежність представленого на дослідження обладнання тощо.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (Дата звернення 21.01.2020).
2. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

р. № 53/5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (Дата звернення 23.01.2020).

3. Вирок Каховського міськрайонного суду Херсонської області від 13.02.2018: справа № 658/3017/17 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72216025> (Дата звернення 23.01.2020).

4. Деякі питання щодо спеціальних технічних засобів для зняття інформації з каналів зв'язку та інших технічних засобів негласного отримання інформації: постанова Каб. Міністрів України від 22.09.2016 № 669. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/669-2016-n> (Дата звернення 25.01.2020).

Чуркін Василь Васильович,
курсант 3-го курсу факультету
економіко-правової безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Єфімов Микола Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ОТРИМАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИНАГОРОДИ

Ефективність проведення слідчих (розшукових) дій, насамперед допитів, часто залежить від ступеня обізнаності слідчого з окремих виробничих питань, наприклад, специфіки технології виробництва, характерних особливостей фінансово-господарської діяльності установи чи організації. На початковому етапі розслідування така обізнаність сприяє оптимальному висовуванню слідчих версій, ініціюванню гласних і негласних слідчих (розшукові) заходів, призначенню судових експертиз, залученню спеціалістів і, зрештою, обираючись ефективних тактичних прийомів подолання протидії досудовому розслідуванню, зокрема й викриттю неправдивих показань [1, с. 48].

Дії службової особи в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду, досить різноманітні. Поряд із, так би мовити, «традиційними», наприклад, видачею певних дозволів, виділенням земельних ділянок, прийняттям на роботу тощо, нині набувають